

Trøndelag i regionenes Norge

Jon P Knudsen

Universitetet i Agder

Brekstad

19. april 2018

Bakteppet

- Tre tilnæringsmåter til å forstå økonomisk atferd:
 - Neoklassisk posisjon - Economic man – allmenne, rasjonelle modeller styrer atferd uavhengig av historie og geografi
 - Liberalistisk tradisjon etter Hayek, frisket opp gjennom NPM
 - Plantradisjon etter Frisch, bakteppet for norsk regional- og distriktpolitikk
 - Evolusjonær posisjon – atferd forstås historie- og geografispesifikt med hovedvekt på økonomien selv
 - Nyere økonomisk geografi
 - I norsk tradisjon eksemplifisert ved f.eks. Asheim, Isaksen, Mariussen
 - Kulturvitenskapelig posisjon – økonomisk atferd er bundet til videre, kulturelt innrammede rasjonalitetsformer og står i et institusjonelt utvekslingsforhold til disse
 - Kultur er operativsystemet vårt – individuelt og kollektivt: **The software of the mind** (Hofstede)

Mitt utgangspunkt

- Disse tre tilnæringsmåtene har alle sine styrker og svakheter
- Vil særlig bruke plass på den kulturvitenskapelige tilnærmingen fordi:
 - Den er minst kjent av dagens politikktformere
 - Den har et stort potensial som supplement til de to andre tilnærmingene
 - Den gir oss noen inntak til å forstå regional ulikhet og regionale forutsetninger for innovasjon, samspill og omstilling
 - Den kan koples til regionale strategier for partnerskap og smart spesialisering
- Norge har historisk alltid bestått av ulike økonomier med ulikt ressursgrunnlag, konjunkturer og handlingsrasjonaler

Det norske mangfold

- Norge er satt sammen av ulike økonomier, bundet til ulike forutsetninger, tradisjoner og innovasjonsmåter:
 - Rokkan: Nasjonsbygging som kompromisser mellom sprikende regionale interesser
 - Sejersted, Hodne m.fl.: Løst sammenføyde økonomier, tilpasset regionalt varierende ressurser
 - Wicken: Regionalt varierende innovasjonsmåter:
 - Sørøstnorsk innovasjonsmåte etter engelsk, tayloristisk tradisjon
 - Vestlandsk bygdeindustrialisering
 - Innlandets manglende innovasjonskraft
 - Nord-norsk heterogenitet

RUNE DAHL FITJAR
ARNE ISAKSEN
JON P. KNUDSEN

POLITIKK FOR INNOVATIVE REGIONER

GAPPELEN DAMM
AKADEMISK

Fra Ekspertutvalget for regionreformen: Næring, kompetanse og integrering

- Bakgrunn
 - Nasjonal velstand og velferd bygger på regionenes evne til å utvikle særlige fortrinn innenfor rammen av en globalisert økonomi
 - Dette gjelder i særlig grad for små, åpne økonomier som den norske
- Utvalgets strategi
 - Kople næringspolitikken tettere til forsknings-, kompetanse- og innovasjonspolitikken
 - Regionalisere så mye av politikkutformingene som mulig for å nå nasjonale verdiskapingsmål
 - Koble tettere kompetanse- og integreringspolitikken

Norsk regional- og
distriktspolitikk: Fra
nasjonal (og regional)
gjenreisning til avvikling –
eller nyorientering?

Fylkeskommunenes midler til regional- og distriktspolitikk (kap. 13.50)

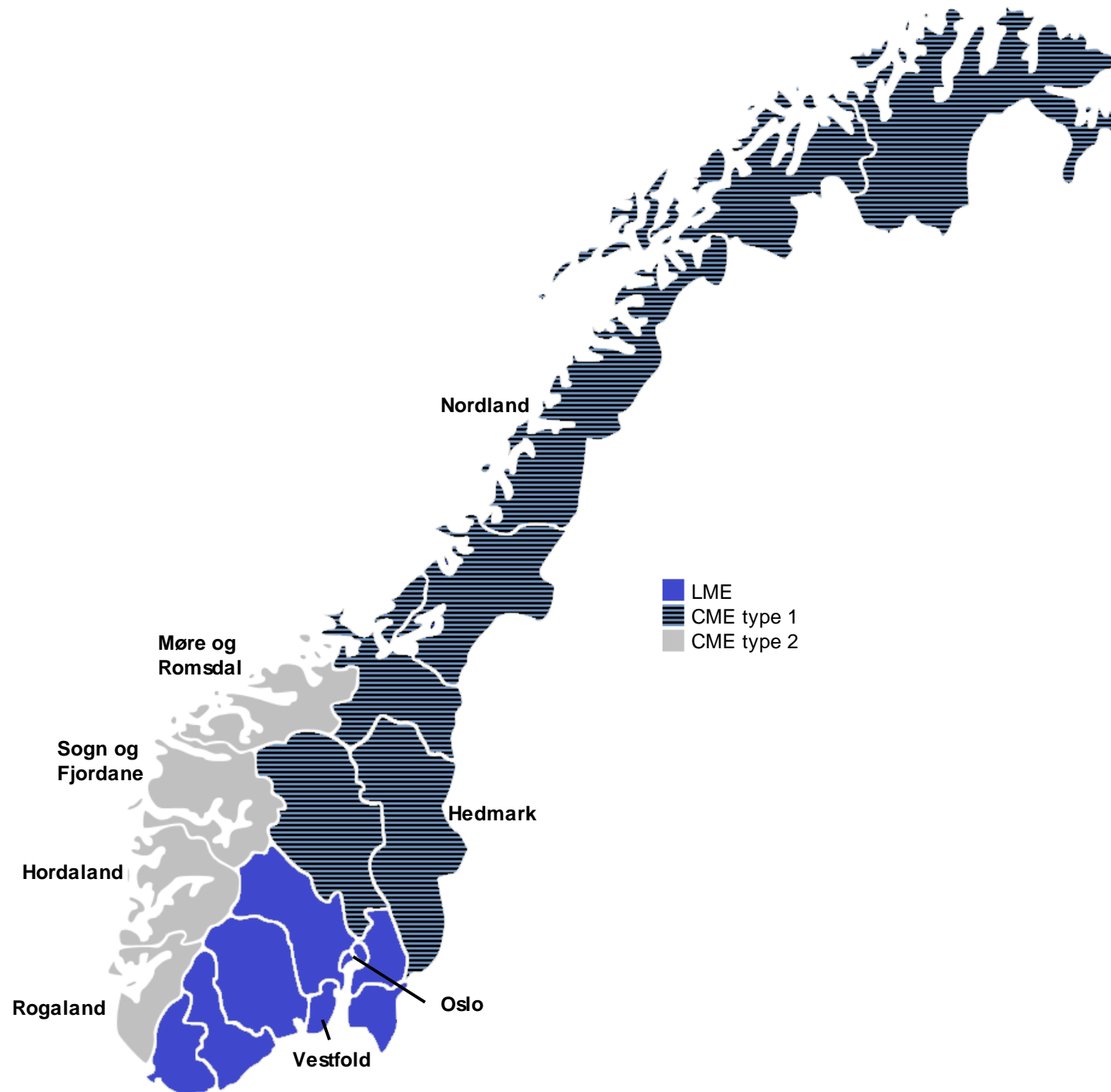
	Fylkesfordeling 2013 (saldert)	Fylkesfordeling 2018 (saldert)
	2013	2018
Østfold	24,55	23,13
Akershus	17,44	12,49
Oslo	11,50	7,95
Hedmark	80,22	62,06
Oppland***	84,25	52,44
Buskerud	34,93	24,67
Vestfold	11,50	8,95
Telemark	60,42	49,04
Aust-Agder	34,04	23,98
Vest-Agder	35,75	24,02
Rogaland	34,66	25,29
Hordaland	72,72	46,89
Sogn og Fjordane	96,54	53,91
Møre og Romsdal	125,96	58,73
Trøndelag	193,50	100,43
Nordland	253,76	154,89
Troms	172,77	89,08
Finnmark	128,44	63,26
Innovasjon Norge *	53,00	66,21
SUM**	1 525,95	947,43

Trøndelag – noen premisser

- Regionen er et Norge i miniatyr:
 - Kyst – innland
 - Storby – distrikter
 - Svært sterk vekst (Tr.heim – Stjørdal – Levanger) – utsatte periferier
 - Frontier- og solnedgangsnæringer
 - Politiske kulturforskjeller og tilnæringsmåter mellom Trondheim og Steinkjer
- Har nasjonalt forsprang gjennom frivillig fusjon
- Norges teknologi-hub
- Tar opp i seg elementer fra ulike regionale kulturformer (kommer til det om litt): Det er en ressurs i seg selv

Fra kultur til økonomi – fra mikro til makro

	Historiske familietyper	Politisk tilpasning	Økonomisk tilpasning	
Nordøstnorsk mønster	Tregenerasjonsfamilier - hierarkisk (Ættestruktur)	Sterk klassepolarisering (Sterkt sosialdemokrati)	Sterkt skille mellom arbeid og kapital - Foretakeren som «herre»	
Vestnorsk mønster	Tregenerasjonsfamilier – egalitær (Hierarkisk egalitarisme)	Lite Klassepolarisering (Mellompartiene førende)	Arbeid og kapital flyter sammen - Foretakeren som likestilt «bygdehøvding»	
Sørstnorsk mønster	Togenerasjonsfamilier (absolutt kjernefamilie)	Sterk klassepolarisering (Betydelig liberalistisk tradisjon)	Foretakeren som sosialt mobil modell: «self-made»	

Politikk, samhandlingsmønstre

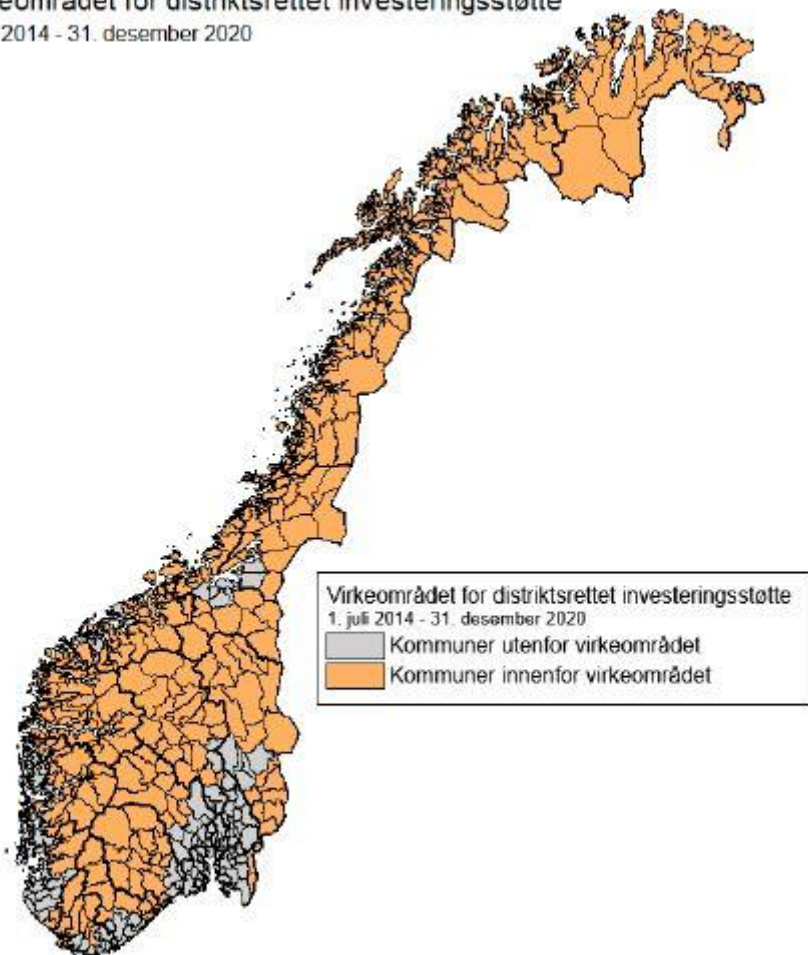
	Politikkens rolle	Samhandlings-former
Det nordøstnorske mønsteret (Typiske case: Hedmark, Nordland)	Sterk politikk dominerer svakt, ressursbasert, næringsliv	Offentlig dominerte partnerskap
Det vestlandske mønsteret (Typiske case: Jæren, Møre og Romsdal, Nordfjord)	Sterk politikk – Sterkt næringsliv	Balanserte partnerskap
Det sørøstnorske mønsteret (Typiske case: Oslo, Vestfold)	Lav grad av politikkinnblanding. Næringsnøytralitet.	Næringsdrevne partnerskap

En rask samhandlings-SWOT

	Styrker	Svakheter	Muligheter	Trusler
Nordøstnorsk mønster	Politikken har høy grad av legitimitet	Liten dynamikk i næringslivet	Styrke privat sektor. Bygge ned politikkdominansen	Politikken a) blir for dominerende og b) mister evnen til fornyelse.
Vestnorsk mønster	Gjensidig aksept	Få formelle institusjoner og lav urbaniseringsgrad (gjelder særlig Sogn og Fjordane)	Gjensidig stimulering mellom aktører	Selv-gratulerende partnerskap blir mål i seg selv. (Lock in ved 'tynne systemer')
Sørstnorsk mønster	Næringslivets egendynamikk	Manglende Politikk-forståelse/-inngrep	Styrke politikk-elementet	Lav politisk forsikring ved næringssvikt og lock in.

Virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte

1. juli 2014 - 31. desember 2020

Noen cases, mulighetsrom (og en etterlysning):

- Skipsbygging fra 1970-tallet og utover: rett ned i Oslofjord-området som industri etter 'engelsk' mønster, rett opp på Vestlandet som lokalbasert, nisjeproduksjon.
- Marine og off shore ressurser som kilde til omstilling og innovasjon i kystnære områder. Gir nye impulser til gamle 'frontier-økonomier'.
- Dynamikken rundt store byer som Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø gjør modellene mindre rigide og skaper økt mulighetsrom: (case: Trøndelag)
- Hvem kan levere oppskriften for landbaserte, nordøstnorske økonomier (Innlandet, Trøndelag)?

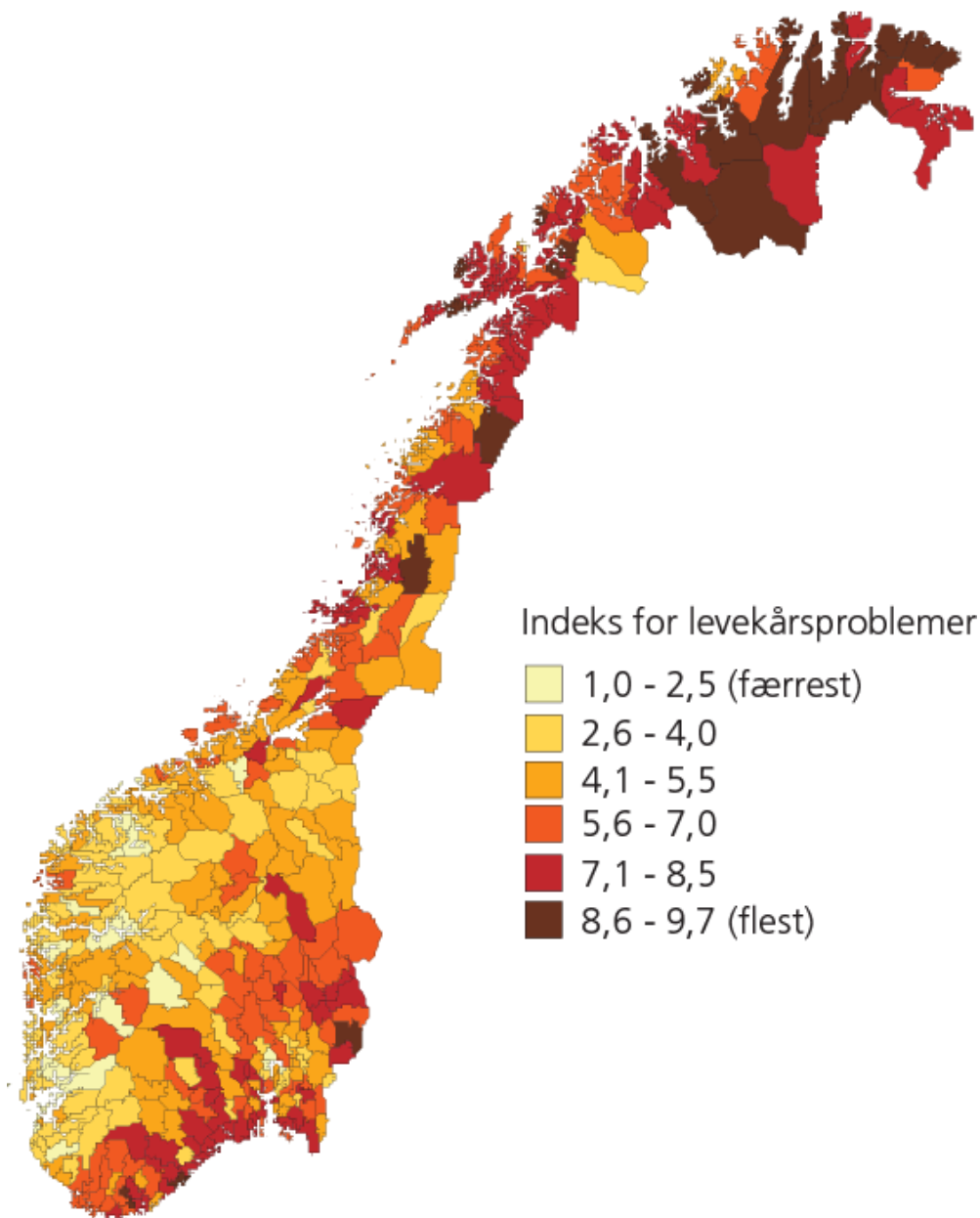
Moderniseringsformer

- Moderniseringsformer er ofte lite synkrone.
- Kulturell og økonomisk modernisering går ofte i utakt, også regionalt (case: Sogn og Fjordane)
- Hva med Trøndelag?
- EU og OECD forutsetter (feilaktig) et én-til-én-forhold her.

Utdanning og regional utvikling. Tilfellet Sogn & Fjordane

- Noen empiriske trekk:
 - S&F har svært gode verdier for:
 - Utdanning. Deltakelse og resultater
 - Sysselsetting
 - Helse
 - Levekår
 - S&F har middels verdier for:
 - Regional verdiskaping
 - Personlig inntekt
 - S&F har svært lave verdier for:
 - Befolkningsvekst
 - Urbanisering
 - Innovasjon (slik vi måler det)
- Dette motsetningsfulle bildet illustrerer til fulle utfordringene ved modernisering i utakt. Landets beste utdanningssystem gir ikke norgesmesterskap i regional utvikling. Men: utdanning har en betydelig direkte effekt på levekår.

Indeks for levkårsproblemer i kommunene 2007

Noen punkter til refleksjon

- Den kulturelle tilnærmingen vektlegger at økonomien er innlåst i rasjonaler som bare delvis er tilgjengelige for politikk, fordi
 - De ofte er bundet til *uformelle* institusjoner
 - De ikke er legitime for politikkintervensjon
- De regionale, institusjonelle mønstrene bygger på århundregamle tradisjoner. Ofte tenker vi for kortsiktig om endringspotensialer
- Den kulturelle tilnærmingen innebærer aksept for at vi kan lære av andre, men sjelden importere modeller utenfra konteksten
- Politikk som skal fungere, må derfor bygge på egne, regionale forutsetninger og ressurser
- **Hvordan ser mitt lokalsamfunn ut – Hva er vår profil, våre styrker og svakheter?**

Konsekvenser for politikkutvikling

- Utvikle brede programmer og plattformer for politikkrespons.
- Depresisere nasjonal politikk som forutsetning ulik regional utforming og implementering.
- Desentralisere politikkutforming til laveste effektive institusjonelle nivå – formelt eller uformelt.
- Smart spesialisering – fra økonomi og teknologi til sosio-kulturell kategori.
- Idéutviklingen starter med lokalsamfunn og regioner.
- Norge er mer heterogent enn vi (og ikke minst) utlendinger tror. Dette mangfoldet er i seg selv en ressurs, men skaper også tidvise ubalanser i økonomien, regionene imellom.

Fra Ekspertutvalget for Regionreformen: Konkrete forslag – næring/kompetanse/integrering

Utvalget foreslår følgende overført/tillagt fylkeskommunene:

- Økt eierskap Innovasjon Norge
- Økt ansvar som oppdragsgiver Innovasjon Norge og Forskningsrådet
- Oppgaver tillagt SIVA
- IBU-midler og ansvaret for regionalt næringsprogram
- Oppgaver tillagt Distriktssenteret
- Midler i Nordområde-satsningen
- Oppgaver tilknyttet kompetanse og integrering
- Total verdi på porteføljen: 23,5 milliarder kroner

Kompetanse og integrering

- Kompetanse:
 - Karriereveiledning
 - Etter- og videreutdanning – kompetansepolitikk
- Integrering:
 - Veiledning og oppfølgingsansvar overfor kommunene

Lykke til med utformingen
av nye Trøndelag!